

DEĞERLENDİRMELER

OĞUZ OYAN

**İki yıldönümü:
9 Eylül 1922 ve
12 Eylül 1980**

12 Eylül askeri diktası, ülkenin siyasi ve ekonomik yönünü hegemon gücün çıkarları ekseninde yeniden belirledi. ABD güdüm- lü bu müdahale, 12 Mart 1971'den farklı olarak gelp geçici değil, kalıcı bir dönüş- türme programı olarak yürürlüğe konuldu. Öncelikle, büyük gücün stratejik çıkarları doğrultusunda, Sovyetler Birliği'ne dönük nihai bir kuşatma hareketinin parçasıydı; o nedenle bir "İlmi İslam" (doğru tercümesiyle "Amerikancı İslam") rejimi yaratmanın ön a- dımıydı. İkincisi, geri dönülemez bir biçimde Türkiye'yi kapitalist dünya ekonomisine ba- ğımlı bir çevre ekonomisi olarak eklemleyen bir yapısal dönüşüm projesiydi. Bunun kritik adımı aslında 24 Ocak 1980 Kararları'yla atıl- mıştı. Ancak iç ve dış sermaye lehine büyük gelir transferlerini öngören, yani ekonominin/ emek süreçlerinin iç dinamiklerine kapsamlı ve uzun süreli müdahaleler öngören bu Kararların uygulanması ancak askeri zorla (manu militari) olabildi. Her iki hedefe de ısmarlama elbise gibi oturan o adam, Milli Selamet Partisi'nin İzmir adaylığından ve DPT'den gelen Turgut Özal'dı.

12 Eylül müdahalesinin bahanesi "iç çatışmalar" olarak gösterildi. Ama bunlarla ilgisi olmayan kurumsal yapılar, partiler, sendikalar, çeşitli kitle örgütleri hedefe alındı, çoğu kapatıldı. Cumhuriyet tarihinin en zorba, en baskıcı dönemi yaşandı; yüzbinler

işkenceden geçirildi. Yetmedi, anayasadan alt hukuka kadar, demokratik hakları ve bunların kullanımını kısıtlayan yüzlerce de ği- şiklik yapıldı, 12 Eylül rejimi kendi hukukunu oluşturmaya yöneldi.

Bundan 58 yıl öncesinde ise 9 Eylül 1922'de, Kurtuluş Savaşı İzmir'de zaferle sonuçla- nıyordu. Ancak kılıça kazanılan zaferin, sabanla (ekonomik bağımsızlıkla) pekiştiril- lemediği durumda bunun yeni bağımlılıklara yol açacağı açıktı. Bu nedenle muzaffer kad- rolar halkı doyurmak (tarım, sanayi, ulaşım, ticaret), asgari ihtiyaçlarını karşılar duruma gelmek (üç beyazlar) ve ülkeyi birinci sanayi devrimi sürecine sokarak buradan başıyla çıkarmak zorundaydılar. Eşanlı ve bazen öncelikli olarak anti feodal, anti kapitülör vurgular da taşıyan hukuksal, siyasi ve ekonomik (aşarın kaldırılması, gümrüklere hakim olunması, millileştirmeler) devrimlerin de gerçekleştirilmesi gerekiyordu. Bu gecik- miş bir uluslaşma süreciydi ve merkezinde "tam bağımsızlık" şiarı vardı. 1930'ların ko- rumacılık-devletçilik-sınai planlama üçlüsü, bugün dahi dersler çıkarılabilecek bir biçim- de ülkenin ekonomik (ve dolayısıyla siyasi) bağımsızlığında tarihi bir sıçrama yapılması olanaklarını sağlayabiliyordu.

Türkiye 12 Eylül 1980 sonrasında dünya

kapitalizminin sofrasına yeni bir çerez olarak sunuluyor, iddialı bir sanayileşme atılımı ön- gören Dördüncü Kalkınma Planı (1979-83) uygulamadan kaldırılıyor, ülke adı konulma- mış bir sanayisizleşme sürecine sokuluyor- du. Önce ülkeye 3T (Tarım, Ticaret, Turizm) bırakılmıştı. 1990'larda tarım da elinden alınmaya çalışıldı (5 Nisan 1994 Kararları), ancak bu proje IMF/DB Programı altında 2000'den itibaren yürürlüğe sokulabilirdi. 30 yıllık süreçte büyük turizmin (seyahat acenteleri, otel zincirleri) ve büyük ticaretin de (süper/hiper marketler, AVM'ler, ithalatçı büyük firmaların -örneğin otomotivde- kendi dağıtım firmaları) tamamen Türkiye'ye bira- kılmayacağı anlaşıldı. Yabancı sermayenin tahakkümüne karşı son koruma kaleleri olan KİT'lerin 2000'lerde haraç mezat elden çıkarılmasıyla, diğer özelleştirme yollarının açılmasıyla, uluslararası tahkimin kabulüyle artık "tam bağımsızlıktan tam savunmasızlı- ğa" geçiş süreci tamamlanmıştı.

Kuşkusuz, bağımlılık ilişkilerinin dolu dizgin gitmesi ve tüm hücreleri etkisi altına alması, bir ülkenin kan dolaşımını temsil eden finansal sistemin ele geçirilmesi ve dış kaynak bağımlılığının pekiştirilmesiyle tamamlanacağı kimsenin meçhulü değildi. Bu süreç, Özal'ın "vergi yerine borçlanma" politikasıyla 1989'da sermaye hareketlerini serbestleştirilmesiyle başlamış, 2000'lerde

finansal sistemin (bankacılık ve sigortacılık) yarısının yabancı sermaye eline, borsanın üçte ikisinin yabancı sermaye kontrolüne geçmesiyle kemale ermişti.

12 Eylül-24 Ocak rejiminin ikinci perde- sinin baş aktörü olan AKP döneminde, eko- nominin dış kaynak ve ithalat bağımlılığının büyümesi iç tasarruf oranlarını eritmiş, bu da tekrar dış kaynak bağımlılığını ve kırılganlığı artırmıştır. Bunun sonucunda ülkenin dış borçları büyük bir hızla çoğalmıştır. Öyle ki, brüt döviz rezervleri kısa vadeli borçları bile karşılayamamaktadır. Kırılganlığın bir başka göstergesi olarak, bir yılda vadesi gelen borçlar artı cari açık toplamı, brüt döviz rezervlerinin iki katıdır. Dış kaynakların ku- rumaya başladığı bir dönemde ne bu borcu çevirme ne de yüzde 10'luk cari açık verme imkanları artık kalmamıştır.

AKP 2009'un ekonomik kriz konjonk- türünde yapılan yerel seçimler öncesinde Davos tiyatrosunu sahneye koyarak (one minute) sonuç almaya çalışmış ama oylarının yüzde 38,5'e düşüşünü engelleyememişti. Şimdi daha tehlikeli bir savaş oyunun pe- şindedir; ülkeyi savaşa sürükleyerek 2003 tarzı ("at pazarlığı" tarzı) bir ABD kaynakları girişine bel bağlamış gözükmektedir. Top- lumun gerçek gündemini baskılamak da bu amaçlar arasındadır. Çözüm, AKP'nin çanına ot kıtamaktır.